

Vergaderjaar 2010–2011

32 564

**Overeenkomst tussen de Europese
Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en de
Republiek Zuid-Afrika, anderzijds, tot wijziging
van de Overeenkomst inzake handel,
ontwikkeling en samenwerking; Kleinmond,
11 september 2009**

A / nr. 1

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 24 november 2010. De wens dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens één van de Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer te kennen wordengegeven uiterlijk op 24 december 2010.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 november 2010

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, eerste lid, en artikel 5, eerste lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, de Raad van State gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen de op 11 september 2009 te Kleinmond totstandgekomen Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Zuid-Afrika, anderzijds, tot wijziging van de Overeenkomst inzake handel, ontwikkeling en samenwerking (Trb. 2010, 128).

Een toelichtende nota bij de wijzigingsovereenkomst treft u eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt alleen voor Nederland gevraagd.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal

TOELICHTENDE NOTA

1. Algemeen

De op 11 oktober 1999 te Pretoria tot stand gekomen Overeenkomst inzake handel, ontwikkeling en samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Zuid-Afrika, anderzijds (Trb. 2000, 45) (hierna te noemen: de Overeenkomst van 1999) bepaalt dat deze binnen vijf jaar na de inwerkingtreding herzien moet worden. De Overeenkomst is op 1 mei 2004 in werking getreden. Over die herziening is in 2007 tussen de Europese Unie en Zuid-Afrika overeenstemming bereikt en deze is vastgelegd in de op 11 september 2009 te Kleinmond, Zuid-Afrika, tot stand gekomen Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Zuid-Afrika, anderzijds, tot wijziging van de Overeenkomst inzake handel, ontwikkeling en samenwerking (Trb. 2010, 128) (hierna te noemen: de wijzigingsovereenkomst).

De herziening van de Overeenkomst van 1999 is relatief beperkt van aard en geldt in belangrijke mate als een actualisatie van de relatie tussen de EU en Zuid-Afrika, onder andere in het licht van door de EU inmiddels standaard gehanteerde zogenaamde horizontale clausules. Er zijn bepalingen toegevoegd ten aanzien van ontwapening en non-proliferatie van massavernietigingswapens, terrorismebestrijding, handvuurwapens en lichte wapens, preventie van de activiteiten van huurlingen, steun aan het Internationaal Strafhof, de bestrijding van georganiseerde criminaliteit en tenslotte migratie, waaronder een toezegging tot terug- en overname van elkaars onderdanen. Daarnaast worden in de artikelen van de Overeenkomst van 1999 wijzigingen doorgevoerd ten aanzien van onder meer samenwerking in de ICT-sector, vervoer, millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling, wetenschap en technologie, drugsbestrijding en het witwassen van geld.

Het op 13 december 2007 tot stand gekomen Verdrag van Lissabon tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap (Trb. 2008, 11) is in werking getreden op 1 december 2009. Vanaf die datum heeft de Europese Unie de Europese Gemeenschap vervangen en opgevolgd. De Europese Unie oefent nu alle rechten uit en neemt alle verplichtingen op zich die voorheen toebehoorden aan de Europese Gemeenschap. Deze wijziging heeft dan ook geen gevolgen voor internationale overeenkomsten gesloten door de Europese Gemeenschap, zoals onderhavig verdrag.

2. Verloop van de onderhandelingen

In maart 2007 zijn de partijen bij de Overeenkomst van 1999 begonnen met de onderhandelingen over een herziening. Het uitgangspunt aan beide zijden was dat de Overeenkomst van 1999 nog steeds een goede basis vormde voor handel en samenwerking tussen de EU en Zuid-Afrika.

In eerste instantie waren naast de nu voorliggende wijzigingen ook aanpassingen aan het handelsgedeelte van de Overeenkomst van 1999, waaronder verdere handelsliberalisering, voorzien. In het licht van het besluit van de Europese Unie, genomen op 12 februari 2007, om Zuid-Afrika te laten deelnemen aan de onderhandelingen over een economische partnerschapsovereenkomst tussen de EU en de landen van zuidelijk Afrika,¹ zijn de onderhandelingen die betrekking hadden op handel en handelsgerelateerde kwesties geschorst, in afwachting van de resultaten van de besprekingen over de economische partnerschapsovereenkomst.² De Europese Commissie heeft daarom geen gebruik gemaakt

¹ Zoals voorzien in het Verdrag van Cotonou onderhandelt de EU met de ACS-landen, onderverdeeld in 7 regio's, over economische partnerschapsovereenkomsten (EPA's). Eén van deze regio's is de zogenaamde SADC EPA regio, waartoe naast Zuid-Afrika behoren de andere landen van de Douane-Unie van zuidelijk Afrika (SACU), te weten Botswana, Lesotho, Namibië en Swaziland, en Angola en Mozambique.

² In het kader van deze besprekingen heeft de Europese Commissie recent een voorstel gedaan tot aanpassing van bepaalde handelstarieven van de Overeenkomst van 1999, om deze gelijk te trekken met de tarieven die zijn vastgesteld bij de tussentijdse economische partnerschapsovereenkomst tussen de EU en Botswana, Namibië, Mozambique, Lesotho en Swaziland en die moeten worden toegepast door de andere landen van de Douane-Unie van Zuidelijk Afrika (SACU). Deze tariefwijzigingen maken geen onderdeel uit van de nu voorliggende wijziging van de Overeenkomst van 1999.

van het handelsgedeelte van het in november 2006 door de Raad van ministers van de Europese Unie vastgestelde onderhandelingsmandaat.

In het niet aan handel gerelateerde deel van het onderhandelingsmandaat voor de Europese Commissie werd vooral ingezet op een actualisering van het verdrag, met name in het licht van de inmiddels standaard door de EU gehanteerde horizontale clausules op het terrein van terrorismebestrijding, non-proliferatie van massavernietigingswapens, het Internationaal Strafhof en het tegengaan van de verspreiding van kleine wapens. Daarnaast bestond aan EU-zijde de wens om nieuwe verplichtingen op te nemen op terreinen als de bestrijding van georganiseerde misdaad en migratie.

Op al deze terreinen is de Overeenkomst van 1999 herzien. De onderhandelingen zijn in oktober 2007 afgerond.

3. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 van de wijzigingsovereenkomst bepaalt welke wijzigingen zullen worden doorgevoerd in de Overeenkomst van 1999. Het betreft de volgende wijzigingen:

Preambule en artikel 2 (essentiële onderdelen van de Overeenkomst van 1999)

In de preambule is een verwijzing opgenomen naar samenwerking op het gebied van multilaterale ontwapening en non-proliferatie van massavernietigingswapens. Vervolgens is in artikel 2 deze samenwerking toegevoegd aan de essentiële onderdelen van de Overeenkomst van 1999,¹ naast de eerder vastgelegde essentiële onderdelen eerbiediging van democratische beginselen, mensenrechten en de rechtsstaat.

Artikel 55 (Informatiemaatschappij en ICT)

Artikel 55 betreffende de Informatiemaatschappij en informatie- en communicatietechnologieën (ICT) is herschreven en ingekort. De belangrijkste verschillen met artikel 55 uit de Overeenkomst van 1999 betreffen het schrappen van de expliciet genoemde mogelijkheid van toegang van Zuid-Afrikaanse organisaties tot projecten en programma's van de Unie en vice versa, en het toevoegen van de mogelijkheid dat in onderling overleg vastgestelde projecten worden uitgevoerd via het Europees Ontwikkelingsfonds.

Artikel 57 (Energie)

Naast wijzigingen van redactionele aard zijn aan dit artikel verwijzingen toegevoegd naar regionale samenwerking op het gebied van energie en naar het EU-energie-initiatief voor uitroeiing van de armoede en bevordering van duurzame ontwikkeling (EUEI). Doel van de EUEI is door het aanbod van adequate, betaalbare en duurzame energiediensten voor de armen een bijdrage te leveren aan de verwezenlijking van de millennium doelstellingen voor ontwikkeling van de Verenigde Naties.

Artikel 58 (Mijnbouw en winning van delfstoffen)

Onder artikel 58, eerste lid, onder a), is een verwijzing naar milieunormen toegevoegd aan het bevorderen van gezondheids- en veiligheidsnormen op mijnbouwterrein. Daarnaast zijn de doelstellingen op dit terrein uitgebreid met het steunen van beleidsmaatregelen voor de plaatselijke verrijking van ertsen.

¹ Onder verwijzing naar het nieuw in te voegen artikel 91 bis waarin de samenwerking op het terrein van ontwapening en non-proliferatie concreet wordt uitgewerkt.

Artikel 59 (Vervoer) en nieuw artikel 59 bis (Zeevervoer)

In artikel 59 is de uitwisseling van informatie en verbetering van de samenwerking op het gebied van verkeersveiligheid voor zeevaart, luchtvaart en landtransport aan het akkoord toegevoegd. Daarnaast is de harmonisatie van vervoersbeleid door een versterkte beleidsdialoog en uitwisseling van expertise genoemd als één van de punten waarop de samenwerking zich zal richten.

Tevens is een nieuw artikel 59 bis over zeevervoer opgenomen. Hierin moedigen de partijen de bevoegde autoriteiten, scheepvaartmaatschappijen, havens en onderzoeksinstituten aan om samen te werken op een veelvoud aan terreinen, waaronder de handhaving van internationaal bindende normen en wettelijke voorschriften voor de veiligheid van de zeevaart en preventie van verontreiniging van de zee.

Artikel 65 (Doelstellingen) en nieuw artikel 65 bis (Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling)

In artikel 65 zijn verwijzingen naar de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling en internationale afspraken betreffende de effectiviteit van de hulp toegevoegd.

Daarnaast bevestigen partijen in het nieuwe artikel 65 bis zich in te zetten voor de millenniumdoelstellingen en wordt verwezen naar de conferentie van Monterrey betreffende de financiering van ontwikkeling en het uitvoeringsplan van de mondiale top over duurzame ontwikkeling in Johannesburg.

Artikelen 66 tot en met 82 (Prioriteiten, begunstigden, programmering, financiering en tenuitvoerlegging van ontwikkelingssamenwerking)

Een aantal van de artikelen in Titel V betreffende ontwikkelingssamenwerking zijn gewijzigd en geactualiseerd mede in het licht van de op 23 juni 2000 te Cotonou totstandgekomen Partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de groep van Staten in Afrika, het Caribisch Gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar Lidstaten, anderzijds (Trb. 2001, 57; Verdrag van Cotonou). Zuid-Afrika is partij bij dit verdrag.

Artikel 83 (Wetenschap en technologie)

Artikel 83 is uitgebreid en opent onder meer de mogelijkheid van partnerschappen op het terrein van wetenschap en technologie ter bevordering van een breed scala aan doelen, van economische samenwerking en het bevorderen van werkgelegenheid tot het bevorderen van wereldwijde onderzoekinfrastructuur en mondiale mobiliteit van wetenschappers.

Artikel 84 (Milieu)

Dit artikel is licht gewijzigd en de terreinen waarop naar samenwerking wordt gestreefd worden uitgebreid met luchtkwaliteit en klimaatverandering.

Artikel 85 (Cultuur)

Het artikel over de samenwerking op het terrein van cultuur is in zijn geheel herschreven. De enige inhoudelijke wijziging betreft de toevoeging van een beleidsdialoog op cultureel gebied die zich in het bijzonder zal

richten op versterking en ontwikkeling van competitieve cultuursectoren in de Europese Unie en in Zuid-Afrika.

Artikel 90 (Samenwerking op het gebied van illegale drugs)

Artikel 90 betreffende de aanpak van het drugsprobleem is in zijn geheel herschreven. Er staat nu duidelijker verwoord dat de doelstelling van de samenwerking op dit terrein is te komen tot een evenwichtige en geïntegreerde aanpak van het drugsprobleem waarbij het beleid is gericht op het verminderen van de levering van, de handel in en de vraag naar illegale drugs en de preventie van het misbruik van precursoren. De tekst betreffende het witwassen van geld in het bestaande artikel 90 is uitgebreid en overgebracht naar het nieuwe artikel 91 quarter.

Artikel 91 (Bescherming van persoonsgegevens)

Naast het veranderen van de omschrijving van dit artikel (voorheen «gegevensbescherming») is het ambitieniveau van dit artikel opgeschroefd door te stellen dat zal worden samengewerkt om de bescherming van persoonsgegevens op te trekken tot een niveau dat voldoet aan de strengste internationale normen.

Artikel 91 bis (Massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor)

In lijn met akkoorden van de EU met andere derde landen is een nieuw artikel 91 bis ingevoegd dat de tekst van de standaard non-proliferatie-clausule van de EU volgt. De partijen verbinden zich bij te dragen aan de versterking van het multilaterale ontwapenings- en non-proliferatiestelsel en in dat verband de proliferatie van massavernietigingswapens en alle overbrengingsmiddelen daarvoor tegen te gaan. Partijen verplichten zich onder andere een doeltreffend systeem van nationale exportcontroles in te stellen.

Artikel 91 ter (Terrorismebestrijding)

In lijn met akkoorden van de EU met andere derde landen is een nieuw artikel 91 ter ingevoegd dat de tekst van de standaard terrorismebestrijdingclausule van de EU volgt. Het betreft onder andere een veroordeling van alle mogelijke daden van terrorisme, het streven niet alleen terrorisme maar ook de factoren die tot terrorisme leiden aan te pakken, dit met inachtneming van het internationaal recht en de mensenrechten, en de verbintenis in internationaal kader samen te werken aan de preventie en bestraffing van terroristische daden en de terrorismebestrijdingstrategie van de VN te implementeren.

Artikel 91 quater (Witwassen van geld en terrorismefinanciering)

De bepalingen uit artikel 90 uit de Overeenkomst van 1999 ten aanzien van het tegengaan van het witwassen van geld zijn ondergebracht in een nieuw artikel 91 quater en uitgebreid met een verwijzing naar het tegengaan van de financiering van terrorisme.

Artikel 91 quinquies (Bestrijding van georganiseerde misdaad)

Een nieuw artikel 91 quinquies bepaalt dat de partijen samen zullen werken ter bestrijding van georganiseerde en financiële misdaad. Het betreft in het bijzonder de toepassing en bevordering van multilaterale verdragen zoals het op 15 november 2000 te New York totstandgekomen Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georgani-

seerde misdaad (Trb. 2001, 68) en het op 31 november 2003 te New York totstandgekomen Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie (Trb. 2004, 11).

Artikel 91 sexies (Handvuurwapens en lichte wapens)

In lijn met akkoorden van de EU met andere derde landen is een nieuw artikel 91 sexies ingevoegd dat de tekst van de standaard clausule van de EU op het terrein van lichte wapens volgt. Het artikel herbevestigt de internationale verplichtingen van partijen voor wat betreft de preventie en bestrijding van de illegale productie van en handel in lichte wapens en verbindt partijen de excessieve accumulatie van dit soort wapens tegen te gaan.

Artikel 91 septies (Huurlingen)

Een nieuw artikel 91 septies bepaalt dat partijen een regelmatige politieke dialoog zullen voeren over de preventie van activiteiten van huurlingen en samenwerking op dit terrein aan zullen gaan.

Artikel 91 octies (Internationaal Strafhof)

In lijn met akkoorden van de EU met andere derde landen is een nieuw artikel 91 octies ingevoegd dat de tekst van de standaard clausule van de EU ter bevordering van de universaliteit van het op 17 juli 1998 te Rome totstandgekomen Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof volgt. Partijen komen in dit artikel overeen het Internationaal Strafhof te blijven steunen en universele ratificatie van het Statuut van Rome te bevorderen. Zuid-Afrika is partij bij dit verdrag.

Artikel 91 novies (Samenwerking inzake migratie)

In dit artikel is afgesproken dat partijen een diepgaande politieke dialoog op het terrein van migratie zullen voeren. Deze dialoog zal een breed spectrum van onderwerpen beslaan, waaronder de eerlijke behandeling van legale migranten, visumkwesties, het verband tussen migratie en ontwikkeling, het tegengaan van illegale migratie, het versterken van grenscontrole en tot slot terugkeer en overname. Tevens wordt in het derde lid, onder a), bepaald dat zowel de EU als Zuid-Afrika hun illegaal op het grondgebied van de andere partij verblijvende onderdanen zonder verdere formaliteiten over zullen nemen (readmissie). Daarnaast opent het derde lid, onder b), de mogelijkheid om door middel van bilaterale overeenkomsten nadere afspraken te maken over terugkeer en overname die eventueel en indien gewenst door partijen ook afspraken betreffende onderdanen van derde landen kunnen betreffen.¹

Artikel 94 (Subsidies)

Artikel 94, eerste lid, van de Overeenkomst van 1999, betreffende een speciale financiële faciliteit in het kader van de begroting van de Unie ter ondersteuning van de in de Overeenkomst van 1999 genoemde ontwikkelingssamenwerkingsactiviteiten, is geschrapt. Het nieuwe artikel 94 houdt de mogelijkheid van financiering van ontwikkelingsamenwerkings- en internationale samenwerkingsactiviteiten uit de reguliere EU-begrotingslijnen, op basis van de bestaande voorwaarden van deze begrotingslijnen, wel open.

¹ De bepalingen van artikel 91 novies, derde lid, zijn in vergelijkbare bewoordingen ook terug te vinden in artikel 13 van het Verdrag van Cotonou.

4. Koninkrijkspositie

De wijzigingsovereenkomst geldt voor wat betreft het Koninkrijk, evenals de Overeenkomst van 1999, alleen voor Nederland. Na de staatkundige hervorming zullen de wijzigingsovereenkomst en de Overeenkomst van 1999 niet voor Bonaire, Sint Eustasius en Saba gelden.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal

De staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
H. Bleker